

Opfinderen i Kåstrup

Drejer Niels Jensen (1821 - 1887)

Fortsættelse fra Årshæftet 1999

af Inger Nielsen

Fra Kirkebogen:

Niels Jensen blev født d. 13.januar 1821. Hjemmedøbt, konfirmeret i kirken 11.februar 1821.

Faderen hmd. Jens Jørgensen af Kåstrup, moderen Ane Jørgensdatter, baaret af Anders Jørgensens kone Bodil Carlsdatter af Badstrup, Årby Sogn. Faddere: gmd. Anders Jørgensen, Niels Jørgensen og Peder Jørgensen alle af Badstrup, og hmd. Lars Jacobsens kone Ane Larsdatter af Kåstrup.

Da Niels Jensen er blevet voksen, forlader han i en periode Tømmerup Sogn. I 1850 fortæller folketællingen, at han opholder sig i Reerslev Sogn og By, hvor han er opført som: Niels Jensen, 29 aar, født i Tømmerup, drejer og tømmermand.

Tællingen må være foretaget først på året, for 19/3-1850 vies i Reerslev Kirke:

Ungkarl, drejer Niels Jensen, 29 aar gl., opholder sig i Reerslev som husfæster, til pige Mette Kirstine Hansen, 20 aar, f. i Tjørnelunde, Finderup Sogn, tjener i Reerslev Præstegård, vidner: husmand Lars Pedersen, Reerslev, og Hans Nielsen, Tjørnelunde.

Året før i 1849 skrev Niels Jensen til Sognefoged Niels Jensen i Tømmerup, og beder om at låne nogle penge, 80 d., for han vil bygge sig et nyt hus, det fremgår af brevet, at sognefogeden tidligere har lånt Drejeren penge, men hvad svaret på denne henvendelse har været, vides ikke.

Men drejer Niels Jensen får nok ikke bygget hus i Reerslev. Året efter flytter han i hvert fald tilbage til Kåstrup.

Drejer Niels Jensens brev til Sognefoged Niels Jensen

joy and with many thanks, we get them by you
my dear most well-wisher and my dearest friend in you. Very affec-
tately send you my love and you make my joy great
as you did expect but at present I have not time enough
to write more. In writing to you I will tell you all things
you ask me. I am sending with this your present
the first after Christmas, for in the winter time will be the
best season for a letter. And in summer first letters from
and you. I will write to you as much as I can for by then
you want me to partly end my

Praesidet 2. 11° Novembris 1883. Robt. B.

Dinner at the Longfellow

L 32-¹ 22-¹

With first given my
first job he taught me to
work for major things.

Husfæster i Kaastrup.

I Lerchenborgs fæsteprotokol står:

D. 21/10 - 1850. Greven til Lerchenborg gör vitterlig, at have stedet og fæstet til hulmand og drejer Niels Jensen, boende i Reerslev, det hus i Kaastrup By, under Lerchenborg, som hans fader Jens Jørgensen, sidst har besiddet i fæste, men er fradød. (Faderen var enkemand) Huset bebos af Niels Jensens 2 søstre, der er svagelige (vanføre) og ernærer sig som væversker.

Og Niels Jensen forpligtes til at yde dem fri bolig, saa længe de lever, eller selv maatte ønske det.

Fæsteprotokollen fortæller meget mere om betingelserne for fæstet, herunder hoveri på godset.

Dette hus er antagelig Niels Jensen fødehjem, det lå i den nordlige del af Kåstrup By, overfor Clausens gård, og er altså ikke det hus, som blev kendt som "Drejerens hus" (og som det ses på billedeerne i Årshæftet 1999, det lå som bekendt ved Gåsetoftevejen. Hvornår Niels Jensen og hans familie er flyttet hertil vides ikke nøjagtigt, men det er sket mellem 1855 og 1860. Man kan gætte på at de 2 søstre har overtaget det første fæste-hus, eller i hvert fald er blevet boende der, for de bor ikke mere sammen med drejerfamilien.

I 1860 har Niels Jensen og Mette Kirstine 5 børn.

Rokkedrejer og Opfinder.

Om Niels Jensen på noget tidspunkt har stået i lære som rokkedrejer har ikke kunnet oplyses, han har sikkert haft medfødte evner og håndelag for al slags håndværk.

Han er således forskellige steder kaldt både : Drejer, Hulmand, Tømmermand og Mekanikus. Han tilbyder endog børnevogne. Det sker i en annonce i Kallundborg Avis d. 28.maj 1864.

Nye RøFFE og Børnevogne
haves færdige og erhøldes hos
Niels Jensen i Kaastrup.

At Niels Jensen var en dygtig drejer er uden for al tvivl, (det anføres forskellige steder). Og som sådan blev han sikkert højt respekteret, en rok var på de tider et uundværligt redskab. Helt anderledes var det med alle de opfindelser, Niels J. tumlede med, her blev han mødt med overbærende smil og medlidende skuldertræk. Og det er forståeligt, når man betænker, at en flyvemaskine var det Niels Jensen var mest opsat på at få fremstillet, og det omkring 30 år før Ellehammer foretog sin opsigtvækkende flyvning.

Det har været Niels Jensen store drøm at komme op at flyve, og han har arbejdet utroligt meget herpå gennem flere år. Dette ses af flere af de avisudklip, vi har fået i hænde.

Som f.eks. her i Kallundborg Avis i 1868:

Flivemaskinen i Maastrup.

Uudertegnede har gjort en Maugsføldighed af Hørsga paa Constructionen af en Flivemaskine eg har forlængst overbevist mig om, at det er en meget svær Opgave, sem jeg har taget mig for at ville løse, — den er svær, men den er ikke umulig. Troen paa min Idées Fremtid er under alle Feilgreb ikke alene bleven uroffet, men den er endogsaas bleven stærkere end før. Ærelobig er jeg af Pengehenslyn nu bleven staaende ved en Model, som jeg herved indbyder Øhrr. Givere til at tage i Diesyn. Det er mit Haab, at den vil overbevise tænkende Beskuere om, at der i min Idee dog er Noget, som det vil være værd at lægge Mærke til, og som der kan faae Bethydning engang.

Niels Jensen

Og d. 25. maj 1870 beretter samme avis i en større artikel, som er en afskrift fra "Dagstelegrafen" i København, om Drejer Niels Jensen i Kastrup, og hans flyvemaskine.

Drejer Niels Jensen i Kastrup, var hvis flyvemaskine man var i sinrigt Sidstet har hørt, befandt sig i den paa
Det har været et fornuftigt sted at
føle sig i København, hvor "Dagstelegrafen" skriver
følgende om "Opfindelsen":

"En flyvemaskine. Det erbeholder sig
at Dreyer Niels har i Dagen en Mand fra
Kalundborgsgen, som han gav flyvemaskinen
mulighed til at gjøre sig bekvæmt med en helt
interessant Opfindelse, en formændig Udstilling
af en af de Opinventer, som højst sikkert
kan være en af de vigtigste, nemlig
Tæufere, nemlig Constructionen af en Flyve-
maskine. Derned skal det nu ikke være langt,
at Dreier Niels Jensen har løst denne store
Opfindelse; han har født i sin Hjemmede an-
mælt et en "lille at skrive for Mægt vedrørd,
ta det Hele jo ikke har Stort endnu", og vi
ville beret også heller andre dem, der
interessere sig herfor, ved et Væske ved Op-
findeven at gjøre sig bekvæmt med en af dem
udstillede Opinventer; da ville han også udgå
Gjæste af at gjøre Opfindelsen ved Væggen.
Sånn et Par Udmeldinger om dette Opfin-
delsen skulle vi hørelse. Denne bestaaer af to
Dele, af hvilke imidlertid hovedflyvemaskinen er
den, Opfindeven lagrer mindst Vægt ved.
Vægt mere Vægtning stillinger han berører ved Be-
vægning, han har opfundet, så omheds Siffee-
ber og store Særligheder ved ejer hans Menighed ikke
lader sig vide for meget godt. Man kan dog se,
at man til en Tid, der varer i en vis given
Tid, kan behøve at medtage en del af sin
Mængde af dette Opinventer, og det vil da slae
til paa en Pris; "det er noget lidt dyrt ved
det andet", men denne lille Maengel — fisker
Opfinderen — er en rigelig ved det nærmeste
Særlighed og ved at Maenglen afledes ingen
Udning behøver, naar man vedt har haft
den i "det".

Vælden overdele dette Gjæste mæ-
ter, naar man er oppe i Luften, beboet ved
alle nærmere at parades, men Opfindeven
menet bedre og gav, at denne Brandmaterialer
skalde kunne bruges under Dampfjedler, der va-
red med dem. Drejer Niels lunde benyttet til at træde
Raade eller somaa Skilt frem, saa at en lille
familie paa denne Raade billig lader faa sig
et Dampfslip selv. Opfindeven brænder af i
Dette Stævne og G Detle Salgster "med Tilset-
ning", hvis Natur vil ikke anse os for overrigtige
til at mænde. Man maa ikke tro, at denne
Udstilling er opprindende; nærmest, den
berører gæste relig i et luttet Rør, og fun-
damerne, der hvilte der er gjort Væske,
saaledes at de kunne trænge frem under Raaget,
vijs heros blaa Lungar og flitte med hvide
Bundes af Dampfleder, der beredes opvarmed,
Dampfleder behøver fortroligt blot ingen
egnen Constructionen saa læst som Dampfslippen,
og Opfindeven anser det "at den hurtigste
hertil henvist Raade at udvise Damp paa",
og han ved, "at en saadan Udstilling har Raad
med til at have et Waffneri i Rusten i set
Minde i fest Tid". Det Eneste, han er bange
for, er, som sagt, Udstillingen, "at Deres
er sikkert vel", Dampfslippen anvendes til at
træde flyvemaskinen, der hører og bringes af
fire Vinger, som ere anbragte paa
Endene af en lang, vertikalt Rør, og som ved
hjemme bliver rørte, vedt kunne undage saa
forskjellige Stillinger til overordne, at man
berører fan benytte alle mulige Qualitetsmængder,
Waffnen vil imidlertid godt fortolkes, saadet
man betragter Waffnen og af Opfinderen egen
Waffn faar bestillingen deraa. Men til
i Sandheden uevre fortolpe et Bref i Venstre-
ningens ved Døren af Rævesværelset og Glas-
gaarden ved Nr. 25, men man maa blive saa
påmer, da Opfindeven findes Opfindeligheder
alle tilsæt ham altid lange at præs til
fjordenhavns Reaktion Priser".

Niels Jensen fik flere velyndere, - man var blevet opmærksom på hans særlige evner -. Grev Lerche kom nok i første række her. Men det fortælles også at fornemme folk og udlændinge hentede ham til Kalundborg i landauer og førte lange samtaler med ham der.

Niels Jensen arbejdede med mange forskellige opfindelser, men knyttemaskinen til fiskeren blev den mest kendte, den vakte en del opsigt, og omtales mange steder, desuden indbragte den

Niels Jensen lidt penge.
Det var også den, han havde med på udstillingen i København i 1872.

Den store nordiske Industri- og Kunstudstilling i København 1872.

Denne udstilling var en stor begivenhed, der fik megen omtale. Den blev åbnet d. 13. juni, under stor festivitas, og det var ingen ringere end Kongen, Christian d. 9., der foretog åbnningen. Og udstillingen var åben helt frem til d. 28. oktober, der var sidste dag.

Nævnes kan det at Lensgreve Lerche, Lerchenborg, der åbenbart interesserede sig for mere end godsets drift, gav alle sin tjenestefolk og faste arbejdere 10 Rdl. til en rejse til København, for at bese udstillingen.

Måske denne gestus stod lidt i forbindelse med at Drejeren i Kastrup havde sin fiskenets knyttemaskine med på udstillingen, og den bliver omtalt positivt.

Kallundborg Avis skriver d. 7. september 1872, med henvisning til B.T.

**Dreier Niels Jensens Knutte-
maskine** emtales i „B. T.“ med følgende
Ord: „Bæsere vi Bygningerne op mod den
sænkle Knudslidsdælling og i Fortbigående
lige ind i den vanle Hilleribygning, ville vi
der finde en original Maskine i Virklighed med
et Knudslidsarbeide, nemlig med at hænge
Hilleværet. Den er opfundet af en simpel
Bandsbrydere, Niels Jensen fra Kallundborg-
egnen har med megen Mæle selv har forfærdiget
det mest af den, saa man maa beundre
den fætige Bands Udholdenhed ligesommer de
mange Bandslejgebæver, som den complicerede
Væsthus Opførelse og Indretning har voldt
høm, indtil Ophøren er blevet lojt“.

Under udstillingen har Drejeren et job som portør, hvorved han tjener lidt til opholdet i Hovedstaden.

D. 27. august 1872 skriver Kallundborg Avis at Niels Jensen har fået 1500 Rd. for salg af maskinen.

Dreier Niels Jensen af Kåstrups
har ifølge „D.-T.“ føigt sin Bisselnetts-Rohette-
maskine og Retten til at udtaage Patentet ber-
øg til Ærøen Precopé af Sverrig. (Gjør
hvilken stol Niels Jensen have haft 1500
Rd. for Maskinen).

Drejerens sidste år.

Fra året 1872 har vi ret mange oplysninger om Niels Jensen opfindelser, men det hænger nok sammen med, at det var året for den store udstilling, som fik så megen omtale, og skal næppe tages som udtryk for, at hans opfindergerning toppede her, og så ebbede ud.

Niels Jensen levede til 1887, og er efter al sandsynlighed blevet ved med opfinderiet lige til det sidste.

Et sted fortæller gdr. Hans P. Olsen, Kåstrup, som havde kendt Drejeren, at han var allermest glad når han var i gang med en af sine opfindelser.

Fodringsmaskinen stammer i øvrigt fra de sidste år.

Der er ingen tvivl om at Drejer Niels Jensen i Kåstrup, var en usædvanlig mand, men en meget betydelig mand med sine rige evner.

På Arkivet kan materialet om ham læses, det er efterhånden ret omfattende, og indeholder bl. a. mange kopier af avisartikler. Herunder ikke mindst fra Kallundborg Avis 1864 - 1872, men også Berlingske Tidende, Sorø Amtstidende og flere andre, samt fra 1911 og frem også artikler i Kalundborg Folkeblad.

Arkivet har desuden afskrift af Fæsteprotokoller fra Lerchenborg, afskrift fra Kirkebogen, Folketællingen og Brandtaxationer, samt brevet til Sognefogeden.

Tak til Grete Tvedegaard for fremskaffelse af mange kopier, og tak til Lise Høyrup for hjælp og vejledning.

Inger Nielsen